

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۱/۱۲/۱۲

پوهاند محمد بشیر دوديال

د افغانستان لپاره د پولی سیاست (پالیسی) اهمیت

(دوهمه برخه)

تېر بحث کې مو زیاتره د پرمختیایي هیوادو؛ په دی کې بیا د افغانستان په پولی مسایلو خبرې وکړې. په دغه ډول هیوادو کې چارواکي د اقتصادي کفایت پرځای تر ډیره سیاست (قدرت او حاکمیت) ته پام کوی او آن دا چې د مرکزی بانک چارو کی لاسوهنه کوي. کله چې دوی اقتصادي کفایت ته ځواب ونشي ویلای؛ ملت ورڅخه مخ اړوي، په دې توگه یې په وړاندې راپاڅیږی او آن حاکمیت یې ورچپه کوي.

له علمی پلوه، د چارواکو دا ډول چلند هم د دوی او هم د ټول ملت په زیان دی او دغه ډول هیوادونه به اقتصادي استقلال تر لاسه نکړی او نه به ټولنيزی هوساینی ته ورسیري. دوی باید پوه شي چې د پولی غوره پالیسی ترڅنگ ورته مالی پالیسی طرح او تطبیق کول هم مهم دی. یعنی د یوه لوی اقتصاد دوه برخو ته توجه په کار ده. په دې توگه دوی د اقتصاد دوه مهم اړخونه نشي بشپړولای. دلته به ډیره ښه وی چې په ټول اقتصاد کی د مالی او پولی برخو په پالیسی خبرې وکړو:

اول به کوشش وشي چې مسلکی ژبه یې ساده شي، مثالونه دومره عامیانه کړو چې ټول لوستونکی ورباندې پوه او ورته دلچسپه شي. دا ځکه چې د اقتصاد په ډیرو مبادیو باید هر څوک پوه وي. سینگا پور او جنوبی کوریا خپلو ټولو خلکو ته د اقتصاد ځینی مسایل ورښودل، نو ځکه یې اقتصاد ښه وده وکړه. دغه هیواد (د پوهې اقتصاد Knowledge Economy) اصطلاح وکاروله، له دې څخه موخه دا وه چې یواځې عاید مطرح ندی، بلکې مصرف تر دې هم مهم دی. او مصرف ټول عوام کوي. کله چې عوام په معقول ډول مصرف کوی، سپما هم کوي، نو هغه اقتصاد ښه کیږي.

بالعموم دوه ډوله معلومات ټولو ته ضرور دي: یو د روغتیا او د ژوند د چاپیریال او بل اقتصاد.

مور به هم د اقتصادي موضوعاتو عمومي ټکي یوڅه روښانه کړو:

پولي او مالي پالیسیگاني د ملي اقتصاد هغه لومړني وسایل دي چې حکومتونه د هغو په واسطه ټول اقتصاد کنترولوي. د اقتصاد نورو برخو کې به هغه وخت پالیسیگاني کامیابه وی چې په مجموع کې پالیسی او خصوصاً اقتصادي پالیسی وپېژنو.

اقتصادي پالیسی د ټولو هغو هڅو هاندو، اقداماتو او تدابیرو مجموعه ده چې په یوه ټاکلی سیمه (هیواد) کې د اقتصادي پېښو، حوادثو او جریاناتو د ټاکلو او تر نفوذ لاندې راوستلو او تنظیم په خاطر تر لاس لاندې ښول کېږي.

یا: اقتصادي پالیسی د پرمختیا د هدف د تحقق په خاطر په یوه سیمه (هیواد) کې د ټولو اقتصادي جریاناتو تر نفوذ لاندې راوستل، رهنمایی او تنظیمول دي.

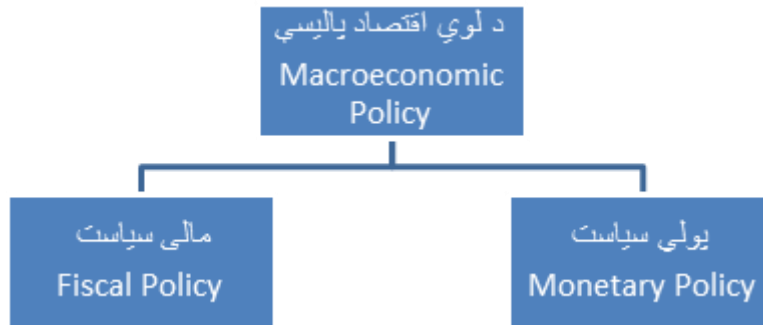
پولی پالیسی او مالی پالیسی کی یوڅه توپیر شته، خو دواړه یې تر ډیره مالی موسساتو (بانک، د مالی اداراتو، د تقاعد خزینې، د بیمې ادارې، پور ورکونکو گروپونو، پولی بازارونو او نورو) پوری اړه لری. د پولی او مالی پالیسی

د پاڼو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنيزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خبر و لولی

بل گډ خصوصیت دادی چې دواړه د اقتصادي پالیسي مهم اجزا دی، خو خپل منځ کی یو څه توپيرونه لری. زموږ بحث تر ډیره حده پوري د پولی پالیسي په هکله دی.

د لوی اقتصاد یا ملی اقتصاد پالیسي هغه ده چې دولتونه یې د ټول هیواد په کچه؛ په ټولو اقتصادي ساحاتو او سکتورونو کی ټاکی او هغه تعقیبوی، لکه مالیات او مالیه ټاکنه، بودجه جوړول، بانکي چاري او د پیسو عرضه، مالی بازارونه، سوداگری، استخدام، دتصدیو مدیریت او نورې ساحې.

مالي پالیسي صرف هغه برخه ده چې مالیه ټولول او له دې مدرکه د ترلاسه شویو عوایدو او لگښتونو دتنظیم او استفادې لارې- چاري ښيي. په دې پالیسي کی د ټول ملی اقتصاد لگښتونه، د مالیاتو اندازه او له عوایدو څخه د بودجې ترتیبول پکې شامل دي، خو پولی سیاست د یو هیواد او مرکزی بانک له خوا د پیسو د نشر حجم او د عرضه کولو عیارول او کنترول کول دي. حال دا چې پولی پالیسي د یو هیواد اقتصاد د متاثره کولو سیاست او کړنلاره ده. د دې معنا داده چې دا پالیسي باید دومره قوی او اغیزمنه وي، چې ټول اقتصاد ته سمون ورکړي. په دې سره د یو هیواد اقتصاد په نوموړي هیواد کی د بانکدارۍ سیستم د نڅاپرو په تغیرولو سره کوم چې په نوموړي هیواد کی د پیسو په عرضه او د کرډیټ شتون باندې اثر غورځوي، او د پیسو د خرید قوه متاثره کوي. دغه متاثر کول یو عمدی او آگاهانه اقدام دی چې موخه ورڅخه د پیسو د پیروندی یا خرید د توان اوچت ساتل او د بیو ثبات وي. دا هغه ټکی دی چې همدا اوس افغانستان ته ډېر مهم دی.

د مالي پالیسي او پولی پالیسي توپيرونه:

Monetary policy پولی سیاست هغه وسیله ده چې مرکزی بانک له پولی مقدارونو او د پیسو دسیستم له کنترول څخه کار اخلی، د بېلگې په توگه ځینې وخت دولت غواړي بیې ثبات ومومي، یاد استخدام کچه لوړه شي، بهرنیو ورکړو کی توازن راشي، نو ددې موخو لپاره ځانگړی پولی پالیسي غوره کوي: د پیسو عرضه، خلکو ته پور ورکول او د زیرمو جوړښت کی بدلون راوستل، د پانگوني هڅونه، له سمر سره چلند او داسې نور گامونه چې د پیسو په ذریعه پرمخ ځي په دې پالیسيو کی راځي. خو مالي پالیسي **Fiscal policy** هغه ده چې دولت د خپلې بودیجې د تنظیم او د اقتصادي فعالیتونو په لړ کی د عوایدو او لگښتونو ترسره کولو په برخه کی مالي اجرات تره سره او طرز یې وښيي. مثلاً: د عوایدو له لوړېدو سره وار په وار د مالیاتو لوړول

د پرمختیایي هیوادو یوه مالي پالیسي ده، چې د خپل اقتصاد او تمویلی چارو په برخه کی ورته په دوامداره ډول بدلون ورکوي، خو عموماً مالي پالیسي د دولت دعوایدو (د مالیاتو ټولولو اونورو مالي سرچینو) او د هغو د لگښت (عامه مصارفو) توازن ته وایي. په دې توگه گورو چې پولی پالیسي د یوشمیر محدودو او په خاصه توگه د پیسو په حدودو کی د مرکزی بانک له خوا طرح کیږی، خو مالي پالیسي یوڅه پراخه او د مالیې وزارت له خوا طرح کیږی، دواړه مهمی دی او دواړه خپل اهداف او وسایل لری. د نوموړو پالیسیو څخه مالي یې د هر هیواد د مالیې وزارت په واسطه او پولی پالیسي یې د هر هیواد د مرکزی بانک په واسطه تنظیمېږي چې د پولی سیاست تنظیمول په افغانستان کی د افغانستان بانک (DAB) په واسطه صورت نیسي او دا چې د افغانستان بانک څنگه پولی سیاست تنظیموي او له کومو وسایلو څخه استفاده کوي، په همدی بانک پوري اړه لري.

متاسفانه افغانستان کی یا اقتصادي پالیسیگانی (مالي او پولی) په علمی توگه ندی جوړې شوي، یا کله چې جوړې شوي، پوره تطبیق شوی ندی. زیاتره وخت پرله پسې بحرانونو او د رژیمونو بدلونو هم د پالیسیو په نه تطبیق بد اثر کړی دی. زموږ اقتصادي وده به ترهغو پوری تامین او ډاډمنه نشی ترڅو چې له بحرانونو ونه وځو او سیاسي - اجتماعی ثبات ونه مومو. دا به هغه وخت کیږی چې په سیاسي او اجتماعی باثباته وضعیت کی غوره پالیسیگانی جوړې او هغه تطبیق کړو.

لوی یا ملی اقتصاد، پولی سیستم او پولی پالیسی:

باید دقت وشي چې دلته دري سره تړلي موضوعات يا مفاهيم شته دي:

- ټول ملی اقتصاد؛
- پولی سیستم؛
- او پولی پالیسی

ټول یا ملی اقتصاد باندي پوهیرو چې د یو هیواد مجموعی اقتصادی مسایلو سره سروکار لری، لکه استخدام، بهرنی تجارت، انفلاسیون او دیفلاسیون او نور، خو هغه څه چې پولی پالیسی یی په دننه کې تطبیقیری، هغه پولی سیستم دی، نو آیا پولی سیستم څه دی؟

دیوه مملکت پولی سیستم د مالي مؤسساتو په شمول یو د بل سره په ارتباط کې وي چې د دغو مؤسساتو څخه تنظیم شوي یا Organized او بعضي د هغوی څخه نانتظیم شوي یا Informal وي. پرته د یو څو گوتو په شمار هېوادونو لکه (لیبریا، پاناما او بعضي افریایي وروسته پاتی ممالکو لکه هغه چې دالرو او فرانک پورې وابسته دی) نور هیوادونه او له هغی جملی خوشبختانه آزاد او مستقل سرلوری افغانستان خپل پولی سیستم لری، چې ډیره بڼه او ځلانده تاریخچه لری(متاسفانه دی وروستیوکی کورنیو جگړو هغه زیانمن کړ). په دې سیستم کې افغانی زموږ ملی کرنسی او دټولو افغانانوملی مشترک ارزښت دی. د یو مملکت د پولی سیستم په هسته یا راس کې مرکزي بانک قرار لري چې د پیسو(Money پول) د عرضي کنترول او د تنظیم شویو پولی مؤسساتو د عمومي نظارت مسؤل دی. زموږ مرکزی بانک، دافغانستان بانک (DAB) دی. علاوه له دې څخه تجارتي بانکونه د پولی سیستم مهمه برخه تشکیلوي. دغه بانکونه امانتونه قبلوي او لنډ مهاله پورونه عرضه کوي او په عین وخت کې ځیني نور خدمات خپلو مشتریانو ته عرضه کوي، خوشبختانه موږ هم خپل هیواد کی دا ډول بانکونه لرو. علاوه پردې په پولی سیستم کې د پس انداز بانکونو، د بیمی کمپنی، دتقاعد خزینو او دلور عایداتو لرونکي صندوقونه(فندوقونه) د سرمایه گذاری بانکونه او نور شته.

د مدرن او تنظیم شوی پولی مؤسساتو په خوا کې غیر تنظیم شوي Informal پولی مؤسسات هم وجود لري لکه د گروي چاري، پولی محلي دلالان، صرافان، دکوچنیو قرضونو موسسات او کرډیت کوپراتیفونه. د دې سیستم دننه پولی سیاستونه ټول هغه تدابیر دي چې دبیو ثبات، اقتصادی وده، دپانگی گټه اوچتول، د پس انداز تشویق او د سرمایوي او پولی بازار انکشاف او کرډیت، له اقتصادی منابعوڅخه گټه اخیستل او کفایت او د پولی سیستم تنوع متاثره کوي. په لنډ ډول وایو چی پولی پالیسی د پولی سیستم دننه او پولی سیستم د ټول ملی اقتصاد دننه کې دی.

(بحث دوام لري).